

KONSTELLATIONER
– KIRKERNE OG DET
EUROPÆISKE PROJEKT

ALFA

KONSTELLATIONER
– KIRKERNE OG DET EUROPÆISKE
PROJEKT

KONSTELLATIONER
– KIRKERNE OG DET EUROPÆISKE
PROJEKT

Redaktion og forord
Ida Auken og Kirsten Auken

Forlaget ALFA
København 2007

Konstellationer – kirkerne og det europæiske projekt
Redaktion og forord: Ida Auken og Kirsten Auken

© Forfatterne og Forlaget ALFA, 2007

Bogen er sat med Garamond på Religionspædagogisk
Center og trykt hos Special-trykkeriet Viborg a-s

ISBN: 978 87 91191 27 5

Omslag: Æseløre

Udgivet med støtte fra Nævnet til Fremme af Debat og
Oplysning om Europa (Europænævnet)

Forlaget ALFA
Frederiksberg Allé 10
DK-1820 Frederiksberg C
tlf. 3324 9250 – fax 3325 0607
www.forlagetalfa.dk

Forord 7

EU – en kirkelig udfordring 11
Simon Kangas Larsen

Er EU for de katolske kun? 29
Anne E. Jensen

Lovmæssigheder – Kirker og trossamfund i EU 45
Lisbet Christoffersen

Kristendommen, EU og “Europas sjæl” 69
Jesper Høgenhaven

Den Europæiske Union som verdslig øvrighed 89
Svend Andersen

Forord

Konstellation – ordet betyder egentlig *sammenstilling af stjerner*, nærmere bestemt stjernernes indbyrdes stilling på et givent tidspunkt. I tidligere tider mente man, at himmellegemernes placering havde afgørende indflydelse på menneskers liv og skæbne, og det var en faktor man gjorde klogt i at tage højde for, når afgørende beslutninger skulle træffes.

På samme måde – om end lidt mere håndgribeligt – kan man kalde EU en konstellation. EU har afgørende indflydelse på menneskers liv, selvom det for mange kan føles lige så fjernt som stjernerne på himlen. At EU er en konstellation, en sammenstilling af stjerner, ses også på unionens flag. Her danner 12 gule stjerner på en himmelblå baggrund en kreds. Stjernerne symboliserer de enkelte lande og kredsen EU. Ligesom stjernerne ikke rører hinanden og danner en lukket cirkel, er der i EU ikke tale om en ny lukket stat, men snarere om en sammenslutning, der oprindeligt var tænkt som et mere åbent fællesskab.

Men ordet konstellation rummer også en klang af at være noget bevidst konstrueret. Noget der er sat sammen af meget forskellige faktorer. Derfor er det ikke altid lige let at holde sammen på en konstellation – især hvis de forskellige dele i konstellationen begynder at gå fra hinanden. Og derfor bør man nok altid overveje, om en given konstellation er formålstjenstlig eller ej.

Også i denne sammenhæng kan man se EU som en konstellation. En konstellation som man forsøgte at forstærke med en forfatningstraktat, der blandt andet skulle indeholde en overvejelse over det fælles grundlag. Man spurgte derfor: Har EU fælles værdier, en fælles historie, en fælles religion? Efter lange diskussioner enedes man om en henvisning til: “Europas kulturelle, religiøse og humanistiske arv, der er grundlaget for udviklingen af de

universelle værdier: det enkelte menneskes ukrænkelige og umistelige rettigheder samt frihed, demokrati, lighed og retsstaten.” (Udkastet til forfatning).

Dette blev præsenteret som et forsøg på at komme tættere på en beskrivelse af konstellationen EU, men sås af mange også som et ideologisk ønske om at styrke fællesskabet, om at gøre samarbejdet mere forpligtende og kredsen af stjerner mere fasttømret.

Henvisningen til “Europas religiøse arv” blev valgt, efter at man længe havde diskuteret, om der i stedet skulle henvises til “Europas *kristne* arv” eller omvendt helt undgås referencer til religion. I denne debat var især den katolske kirke meget aktiv i arbejdet for at få en henvisning til kristendommen, og det samme ønske kunne man finde hos flere ortodokse kirker, om end disse ikke spiller så stor en rolle i EU-debatten. Blandt de protestantiske kirker var billedet mere broget. Nogle protestanter ønskede, ligesom katolikkerne, en henvisning til Vorherre eller Europas kristne arv, mens andre – især kirker med en stærk tradition for at skelne mellem religiøse og verdslige anliggender – var decideret modstandere af at give religionen en så central rolle i en sekulær forfatning. Den fælles protestantisk-ortodokse organisation, Konferencen for Europæiske Kirker (KEK) tog af samme grund ikke klart standpunkt i denne debat, men arbejdede i stedet målbevidst for en paragraf, der dels skulle sikre, at EU ikke fik adgang til at blande sig i “den status som kirker og religiøse sammenslutninger eller samfund har i medlemsstaterne i henhold til national lovgivning”, dels skulle stadfæste dialogen mellem EU og de kristne kirker samt andre religiøse sammenslutninger “i anerkendelse af deres identitet og specifikke bidrag” (Artikel I-53 i udkastet til forfatning). Kirkerne fik altså i sidste ende en hel del indflydelse på udkastet til forfatning – ikke mindst på grund af det store lobbyarbejde, der blev gjort fra kirker og kirkelige organisationers side.

Efter at forslaget til forfatning blev forkastet ved folkeafstemningerne i Frankrig og Holland, ser konstellationen EU ud til at knirke gevaldigt i fugerne. Der er erklæret tænkepause, mens man diskuterer, hvad man vil med samarbejdet i EU, og i hvilken retning man ønsker, det skal bevæge sig.

Konstellationer er tænkt som et bidrag til denne debat. Et bidrag der fokuserer på kirkernes rolle i udviklingen – eller afviklingen? – af det europæiske projekt. Men det er ikke et entydigt og afklaret synspunkt, der her kommer til orde. Bogen er tværtimod i sig selv en konstellation. En sammenstilling af forskellige kirkelige synspunkter på EU og på kirkernes rolle i EU og i debatten om EU.

Bogen udgøres af fem artikler – nogle af dem er hovedsagelig oplysende, andre mere debatterende. Direktør for Danmarks Kirkelige Mediecenter Simon Kangas Larsen beskriver under overskriften *EU – en kirkelig udfordring* processen omkring forfatningstraktatens tilblivelse, men tager også klart stilling til, hvilken rolle kirkerne bør spille i EU. Medlem af Europaparlamentet Anne E. Jensen beskriver i sin artikel, hvorledes kirkerne hidtil har tacklet udfordringen med at gøre deres indflydelse gældende i EU, idet hun bidrager med konkrete eksempler på, hvordan det kirkelige lobbyarbejde i praksis får indflydelse på parlamentets beslutninger. Lektor i religion og ret Lisbet Christoffersen redegør i sin indholdsmættede artikel for de retlige spørgsmål, der knytter sig til kirkernes rolle i EU. Dr. theol. Jesper Høgenhaven og prof. dr. theol. Svend Andersen tager begge udgangspunkt i en luthersk to-regimentelære og forsøger derudfra at lave en teologisk vurdering af det europæiske projekt. De to artikler repræsenterer afgørende forskelle i tolkningen af, hvad lutherdom er i dag, og kommer på interessant vis til modsatrettede syn på EU.

Der er mange meninger i Danmark om EU. Og i folkekirken er der mange meninger om, hvorvidt kirken kan og bør spille en rolle i samfundsdebatten generelt og i forhold til EU i særdeleshed. Denne uenighed afspejler sig i artiklerne. Hvilken EU-konstellation skal kirken støtte – om nogen overhovedet? Er EU i det hele taget et kirkeligt anliggende – og er kirken et europæisk anliggende?

FORORD

Tidligere troede man, at man kunne hente et svar ud af at se på stjernernes konstellation, men i øjeblikket kan det være ganske svært at spå, hvilken vej konstellationen EU bevæger sig og os.

Kirsten Auken og Ida Auken
Frederiksberg januar 2007